

LOCAL WISDOM

ภูมิปัญญาท้องถิ่น **ไทย**

เทศบาลตำบลวานรนิวาส

อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร

จัดทำโดย สำนักปลัดเทศบาล

รากฐานข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ ก่อคนไทย สามารถประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมตามยุค เทคบาลตำบลวานรนิวาส ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นประชาชนบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังว่าเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ประชาชนบ้านหรือปราชญ์ท้องถิ่นต่อไป

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

หมายถึง องค์ความรู้ที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งจนเกิดผลดี มีประโยชน์สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญญาและกาพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุคสมัย

ภูมิสังคม

หมายถึง สภาพทางกายภาพ ลักษณะพื้นที่วิถีชีวิต ค่านิยม ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละแห่งตามสภาพภูมิประเทศ โดยการจะพัฒนาเรื่องใดเรื่องหนึ่งในท้องถิ่นนั้น ๆ จะต้องคำนึงถึงภูมิสังคมอยู่เสมอ

ประเภท ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการเกษตร

ด้านหัตถกรรม

ด้านอุตสาหกรรม

ด้านการแพทย์ไทย

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านศิลปกรรม

ด้านภาษาและวรรณกรรม

ด้านอื่น ๆ อาทิเช่น ศาสนาและความเชื่อ
ในท้องถิ่น

ด้านการเกษตร

ชื่อภูมิปัญญา : น้ำหมักมูลไส้เดือน

การเลี้ยงไส้เดือนดิน โดยกลุ่มเลี้ยงไส้เดือนดิน ชุมชนแหลมทองพัฒนาเพื่อ
กำจัดขยะอินทรีย์ และผลิตปุ๋ยชีวภาพใช้ปลูกพืชผักสวนครัว
และจำหน่ายเกิดรายได้ในชุมชน

ด้านหัตถกรรม

ชื่อภูมิปัญญา : สร้างมูลค่าขยะรีไซเคิล

ชมรมผู้สูงอายุเทศบาลตำบลวานรนิวาสได้แปรรูปขยะรีไซเคิล เช่น ขงชนม ขงน้ำยาซักผ้า กระจกน้ำอัดลม และใบไม้แห้งโดยนำทำเป็นดอกไม้ประดิษฐ์ และขงใช้ เพื่อประดับตกแต่งในบ้านเรือน ตกแต่งในอาคารเรียนโรงเรียน ผู้สูงอายุมอบเป็นของขวัญของฝากแก่ผู้ที่มาเยือน

ด้านการแพทย์แผนไทย

ชื่อภูมิปัญญา : ยางยืดเพื่อสุขภาพ

นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลวานรนิวาส ร่วมกับ เทศบาลตำบลวานรนิวาส และรพ.วานรนิวาส ได้ใช้ประดิษฐ์อุปกรณ์สำหรับออกกำลังกายโดยใช้หนังยางขนาดใหญ่มาร้อยต่อกันเหมือนข้อโซ่ข้อสำหรับรัดข้อเท้าหรือไว้เพื่อยึดเกาะกับขาโต๊ะในบางท่า เพื่อการช่วยบำบัดผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วยและผู้ที่เขาไม่ได้มีโอกาสเข้าถึงอุปกรณ์ทำกายภาพบำบัดหรือไม่ได้มีต้นทุนเพียงพอที่จะใช้เดินทางมาโรงพยาบาล

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ชื่อภูมิปัญญา : ดึงดักไขมันราคาถูกลง

เทศบาลตำบลลวานรนิวาสได้จัดทำดักไขมันราคาถูกลง สำหรับบ้านเรือนและร้านอาหารขนาดเล็ก ตาม พ.ร.บ.ควบคุมอาคาร และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ที่กำหนดให้ติดตั้งบ่อดักไขมัน ดึงดักไขมัน (ราคาถูกลง) สำหรับบ้านเรือนและร้านอาหารขนาดเล็กทำจากถังพลาสติกมีราคาถูกลงสามารถทำได้ บำบัดน้ำเสียได้ดี สามารถขยายผลให้ทุกร้านจำหน่ายอาหารมีและขยายสู่ครัวเรือนนอกจากนี้เทศบาล ตำบลลวานรนิวาสได้ออกเทศบัญญัติ เรื่องการติดตั้งบ่อดักไขมันบำบัดน้ำเสียในอาคาร ปี 2550 เพื่อควบคุมให้ร้านจำหน่ายอาหารทุกร้าน บ้านประชาชนมีการติดตั้งดักไขมันบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อย ลงท่อระบายน้ำของเทศบาล ส่งเสริมการการทำน้ำหมักชีวภาพในครัวเรือน และเทศบาลจัดทำน้ำหมัก ชีวภาพไว้ใช้ปรับสภาพน้ำเสียในตลาดสดเทศบาล โรงฆ่าสัตว์ และคลองสาธารณะ รวมถึงการณรงค์ ให้ความรู้การใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ ทำเอกสารแผ่นพับแจกทุกครัวเรือน และ ประชาสัมพันธ์ทางเสียงตามสายของเทศบาลเป็นประจำ

ด้านศิลปกรรม

ชื่อภูมิปัญญา : ชาวไทโย้ย

กลุ่มชาติพันธุ์โย้ย จัดอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะได โดยมีภาษาโย้ย เป็นภาษาถิ่นของชาวอำเภอลวานนิवास ส่วนมากอาศัยอยู่ใน สำเนียงพูดทอดเสียงยาว ๆ และออกเสียงหนักทุกพยางค์ คำพูดบางคำไม่สามารถเขียนเป็นภาษาหนังสือได้ เอกลักษณ์ของชาวโย้ย คือ มีสร้อยคำว่า “ฮ่อ” ท้ายประโยค ปัจจุบันชาวโย้ยที่เป็นกลุ่มของคนรุ่นหลัง เยาวชนจะพูดสำเนียงที่เร็วขึ้น ทุกวันนี้ ภาษาโย้ยยังคงมีคนพูด แต่เท่าที่สังเกตสำเนียงและลีลาการพูดเปลี่ยนไป ไม่ซ้ำเช่นเหมือนคนสมัยก่อนและคำเก่า ๆ บางคำ คนโย้ยสมัยใหม่ฟังไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจความหมาย การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวไทโย้ยในเทศบาลตำบลลวานนิवास มักแสดงในรูปแบบงานประเพณีท้องถิ่น ประเพณีประจำอำเภอ ด้วยการแต่งกายแบบชนเผ่าชาวโย้ย การแสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทโย้ย เพื่อให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป ในส่วนภาษาซึ่งมีความโดดเด่นอยู่แล้วนั้น ยังคงพบเห็นได้ในปัจจุบัน เพราะภาษาถิ่นยังคงใช้เป็นภาษาสื่อสารในพื้นที่

รูปแบบการถ่ายทอดภูมิปัญญา

การฟ้อนรำ

ร่วมงานบุญประเพณี

งานนมัสการเจดีย์

